

Warszawa, 8 marca 2017 r.

Petycja w sprawie zmian w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej i edukacji prawnej

Zgodnie z art. 63 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 lipca 2014 roku o petycjach składamy petycję zawierającą żądanie wprowadzenia zmian w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej i edukacji prawnej (Dz. U. 2015 poz. 1255 z późn. zm.), zwanej dalej Ustawą.

W oparciu Ustawę powstał system nieodpłatnej pomocy prawnej, który nie jest skuteczny, użyteczny i efektywny, co potwierdził m.in. monitoring przeprowadzony przez Instytut Spraw Publicznych. Dlatego postulujemy wprowadzenie zmian ustawowych, które przyczynią się do zwiększenia dostępności, skuteczności i efektywności nieodpłatnej pomocy prawnej, a także przyczynią się do realizacji działań w zakresie edukacji prawnej.

Zmiany niezbędne w Ustawie to:

- poszerzenie kręgu osób uprawnionych do korzystania z pomocy prawnej (art. 4 ust. 1 Ustawy),
- zniesienie ograniczeń zakresu przedmiotowego (dziedzin prawa) udzielanej pomocy prawnej (art. 3 ust. 2),
- poszerzenie zakresu form pomocy prawnej, o których mowa w art. 3. ust. 1 Ustawy,
- oddzielenie informacji i porad prawnych i uczynienie z informacji prawnej usługi dostępnej powszechnie,
- ujednolicenie zasad dostępu do prowadzenia punktów pomocy prawnej dla korporacji prawniczych i organizacji pozarządowych,
- uwzględnienie w dotacjach przyznawanych na prowadzenie punktów pomocy prawnej kosztów pośrednich oraz kosztów działań związanych z informacją o działalności punktów i weryfikowaniem jakości świadczonej pomocy,
- określenie podstawowych mechanizmów weryfikacji jakości świadczonej pomocy,
- określenie zadań z zakresu edukacji prawnej i sposobów ich realizacji i finansowania.

Postulujemy także, aby w wypracowaniu konkretnych zmian ustawowych wykorzystać propozycje rozwiązań systemowych w zakresie poradnictwa prawnego i obywatelskiego opracowane w ramach projektu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Opracowanie trwałych i kompleksowych mechanizmów wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego w Polsce”, dostępne pod adresem internetowym: <http://www.pozYTEK.gov.pl/Produkty,3787.html>

UZASADNIENIE

Minał rok od dnia, w którym weszła w życie ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy i edukacji prawnej. Instytut Spraw Publicznych w pierwszych trzech kwartałach 2016 roku przeprowadził monitoring stosowania Ustawy, m.in. w oparciu o dane udostępnione przez Ministerstwo Sprawiedliwości, samorządy powiatowe, a także sondaż opinii Polaków przeprowadzony przez CBOS. Raport z monitoringu dostępny jest pod adresem internetowym: <http://www.obywateliprawo.pl/files/cke/pdf/RAPORTKOCOWYZMONITORINGUFUNKCJONOWANIAfinal.pdf>

Monitoring pokazał, że system nieodpłatnej pomocy prawnej działający w oparciu o Ustawę:

- jest nieskuteczny i nieużyteczny, głównie dlatego, że korzysta z niego niewielu obywateli; w pierwszych trzech kwartałach 2016 roku z usług systemu skorzystało mniej niż 3% osób uprawnionych,
- nie jest powszechny, uprawnionych do korzystania z jego usług jest niecała 1/3 dorosłych Polaków, a wiele osób potrzebujących pomocy jest jej pozbawionych, np. osoby znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, ale nie korzystające z pomocy społecznej, osoby niepełnosprawne, bezrobotni, bezdomni czy osoby samotnie wychowujący dzieci,
- nie jest efektywny; średnio dziennie jeden punkt pomocy prawnej świadczy jedną usługę, której koszt to ok. 240 złotych, na dodatek najczęściej polega ona jedynie na udzieleniu informacji, a nie rzeczywistej porady prawnej,
- ze względu na ograniczony zakres spraw i form pomocy system nie zapewnia kompleksowego rozwiązania problemów prawnych w jednym miejscu,
- nie bada użyteczności i jakości świadczonej pomocy,
- brakuje w nim środków na działania informacyjne, nieuwzględniona jest w nim w ogóle edukacja prawna, która jest niezbędna z uwagi na niską świadomość prawną Polaków,
- w ograniczonym zakresie wykorzystuje potencjał organizacji pozarządowych, mających doświadczenia w zakresie świadczenia poradnictwa prawnego i obywatelskiego,
- działanie systemu spowodowało ograniczanie lub likwidację poradnictwa prawnego i obywatelskiego prowadzonego wcześniej przez organizacje pozarządowe, co w konsekwencji powoduje, że osoby nieuprawnione do korzystania z pomocy systemu mają utrudniony dostęp do pomocy oferowanej przez organizacje poza systemem.

Naszym zdaniem nie jest to powód do likwidacji systemu opierającego się na 1 524, stworzonych przez powiaty i gminy, punktach nieodpłatnej pomocy prawnej, a do gruntownej jego przebudowy

służącej zwiększeniu dostępności, skuteczności i efektywności działania systemu, a także wzmocnieniu roli organizacji pozarządowych w świadczeniu pomocy prawnej. Niezbędne jest także wsparcie działań z zakresu edukacji prawnej, bo niska świadomość prawna Polaków to główny powód niekorzystania z pomocy prawnej i źródło ich problemów życiowych.

Wymaga to gruntownych zmian w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej i edukacji prawnej, ale nie wymaga tworzenia od podstaw nowych rozwiązań – zostały one już wypracowane w ramach projektu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Opracowanie trwałych i kompleksowych mechanizmów wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego w Polsce”. Owocem tego projektu jest m.in. kilka modelowych, systemowych i kompleksowych propozycji dotyczących dostępu obywateli do nieodpłatnej pomocy prawnej.

W imieniu Fundacji Instytut Spraw Publicznych wyrażamy zgodę na ujawnienie na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję danych podmiotu składającego petycję.

W załączeniu przekazujemy także listę osób, organizacji i instytucji, które poparły petycję.